

Sygn. akt III KK 247/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie M. K.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 maja 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 19 marca 2020 r., sygn. akt II Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 22 lipca 2019 r., sygn. akt II K (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt. I.4 oraz II w odniesieniu do utrzymania w mocy pkt 1 wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 22 lipca 2019r. II K (...), w zakresie skazującym za czyn z art. 301 § 1 k.k. i na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. w tej części umarza postępowanie karne wobec M. K., a kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa,

2. w pozostałym zakresie kasację oddala jako oczywiście bezzasadną,

3. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. K. kwotę 1180,80 zł (tysiąc sto osiemdziesiąt 80/100) w tym VAT, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym,

4. zwalnia skazanego M. K. od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne w części na niego przypadającej.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 22 lipca 2019r. o sygn. akt II K (...) M. K. został uznany za winnego popełnienia zarzucanych mu jedenastu czynów, popełnionych w ramach ciągu przestępstw, kwalifikowanych z art. 286 § 1 k.k. oraz z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za które wymierzono mu karę trzech lat pozbawienia wolności oraz, na podstawie art. 33 § 2 k.k., karę grzywny w wysokości czterystu stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości stawki dziennej na kwotę stu pięćdziesięciu złotych, a nadto za winnego popełnienia czynu kwalifikowanego z art. 301 § 1 k.k., za który wymierzono mu karę roku pozbawienia wolności; na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 2 k.k. orzeczone jednostkowe kary pozbawienia wolności połączono i w ich miejsce wymierzono karę łączną trzech lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności; zasądzono od M. K. na rzecz każdego z oskarżycieli posiłkowych - „F.” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M., „K.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz „T.” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwoty po dwa tysiące szesnaście złotych, tytułem kosztów ustanowienia pełnomocnika; zasądzono od M. K. na rzecz Skarbu Państwa kwotę trzynaście tysięcy czterysta pięć złotych i dziewięćdziesiąt cztery grosze tytułem kosztów sądowych, w tym kwotę dwanaście tysięcy czterysta złotych tytułem opłaty.

Apelację od przedmiotowego orzeczenia wniósł obrońca oskarżonego. Na skutek jej rozpoznania Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 19 marca 2020r. sygn.

akt II Ka (...) zaskarżony wyrok Sądu I instancji zmienił w ten sposób, że rozwiązał orzeczoną w pkt II wyroku Sądu Rejonowego w G. wobec oskarżonego M. K. karę łączną pozbawienia wolności; jako podstawę skazania czynów przypisanych oskarżonemu w pkt I tegoż wyroku, popełnionych w ramach ciągu przestępstw, przyjął art. 286 § 1 kk z zw. z art. 12 §1 kk oraz art. 286 §1 kk; obniżył orzeczoną w pkt I wyroku wobec oskarżonego M. K. karę pozbawienia wolności do dwóch lat; na podstawie art. 91 § 2 kk wymierzył karę łączną dwóch lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności; a w pozostałej części wyrok utrzymał w mocy. Orzeczenie Sądu Okręgowego w S. zawierało również stosowne rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu.

Od wyroku Sądu odwoławczego kasację wywiódł obrońca, który zaskarżył wyrok w całości na korzyść oskarżonego M. K. Na podstawie art. 523 § 1 w zw. z art. 526 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił:

1. uchybienie wymienione w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a tym samym mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a polegające na braku uchylecia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i skierowania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji w sytuacji, w której sprawa była rozpoznawana (i wyrok kończący postępowanie został wydany) przez asesora sądowego, a nie przez sąd w składzie jednego sędziego, co stanowi rażące naruszenie art. 28 § 1 k.p.k. ergo przy wydawaniu wyroku w pierwszej instancji sąd był nienależycie obsadzony, co stanowi bezwzględną przesłankę odwoławczą, którą Sąd drugiej instancji winien uwzględnić niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych w apelacji zarzutów oraz ich wpływu na treść orzeczenia,

2. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 2 w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. poprzez rozpoznanie w sposób nierzetelny i ogólnikowy zarzutów wskazanych w punktach 3, 7, 8, i 9 apelacji, kwestionujących sprawstwo i winę skazanego w zakresie wszystkich przypisanych mu czynów, z naprowadzeniem rozważań na brak istnienia u M. K. kierunkowego zamiaru popełnienia zarzucanych mu czynów, co skutkowało uznaniem przez Sąd drugiej instancji, pomimo braku jednoznacznych i bezpośrednich dowodów winy i sprawstwa skazanego, za udowodnione, naruszając tym samym jedną z naczelných zasad postępowania karnego, wyartykułowaną w

art. 5 k.p.k., czego skutkiem było utrzymanie przez Sąd pierwszej instancji w mocy wyroku skazującego, zmieniając jedynie wymiar zasądzonej kary.

W konsekwencji postawionych zarzutów obrońca na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania.

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na złożoną kasację, w oparciu o treść art. 518 k.p.k. w zw. z art. 428 § 2 k.p.k. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej. Analogiczne stanowisko zajął pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego "F." sp. z o.o. z siedzibą w M..

Obrońca skazanego M. K., przydzielony z urzędu na etapie postępowania kasacyjnego, w piśmie z dnia 1 grudnia 2021r. zatytułowanym „uzupełnienie kasacji” podniósł kolejne zarzuty w postaci rażącego naruszenia przepisów postępowania oraz prawa materialnego, które miały istotny wpływ na treść wyroku, tj. art. 301 § 1 k.p.k. poprzez jego błędną wykładnię i niezastosowanie w realiach sprawy, przejawiające się zasadniczo w uznaniu, że M. K. swoim zachowaniem wypełnił ustawowe znamiona czynu stypizowanego w tym artykule, art. 167 i 366 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2, 4, 9 oraz 5 § 2 k.p.k. polegające na ich niezastosowaniu przez Sąd II instancji w toku postępowania apelacyjnego i niepodjęcie inicjatywy dowodowej z urzędu, art. 7 w zw. z 433 § 1 i 2 w zw. z 457 § 3 k.p.k. poprzez ocenę w toku kontroli odwoławczej zgromadzonego w trakcie postępowania przed Sądem I instancji materiału dowodowego z pominięciem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego i przyjęcie, że oskarżonemu można przypisać sprawstwo w zarzucanych mu czynach, art., 440 w zw. z art. 433 k.p.k. poprzez utrzymanie w mocy orzeczenia Sadu rejonowego w G. mimo, że prima facie jest rażąco niesprawiedliwe dla skazanego marka K. albowiem doprowadziło do błędnego albo co najmniej przedwczesnego przypisania mu winy we wszystkich czynach zabronionych i wymierzenia kary, mimo braku wszechstronnego rozważenia wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności. W piśmie z dnia 17 lutego 2022r. zatytułowanym „uzupełnienie kasacji” obrońca z urzędu podniósł, że w sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza, wyrażająca się naruszeniem naczelnej zasady postępowania karnego tj. zasady powagi rzeczy osądzonej, albowiem postępowanie karne co do tego samego czynu

przeciwko M. K. było już przedmiotem osądu Sądu Rejonowego w G., który kilka lat wcześniej, tj. 21 września 2017r. w sprawie o sygn. akt II K (...) wydał wyrok skazujący dokonując prawnokarnej oceny zdarzenia historycznego objętego zarzutem nr 12, dotyczącego czynu z art. 301 § 1 k.k., za który skazanemu wymierzono karę roku pozbawienia wolności.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja okazała się częściowo zasadna. Trafne okazało się stanowisko obrońcy skazanego, który dopatrywał się zaistnienia w sprawie częściowego stanu rzeczy osądzonej. Istotnie, lektura orzeczeń Sądu Rejonowego w G. z dnia 22 lipca 2019r. II K (...) oraz z dnia 21 września 2017r. II K (...) prowadzi do wniosku, iż w niniejszej sprawie, w części dotyczącej czynu zarzucanego skazanemu M. K. w pkt 12, kwalifikowanego z art. 301 § 1 k.k., a przypisanemu mu w pkt. 1 wyroku Sądu Rejonowego w G. II K (...) zachodził stan rzeczy osądzonej, gdyż to samo zachowanie było uprzednio przedmiotem rozpoznania tegoż Sądu w sprawie o sygn. akt II K (...).

Dla bliższego zobrazowania tego zagadnienia należy wskazać, że M. K. został skazany przez Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 21 września 2017r. II K (...) za czyn polegający na tym, że w dniu 8 lipca 2015r. w G., woj. (...), prowadząc działalność gospodarczą pod firmą C., będąc zobowiązanym na podstawie orzeczenia Sądu Rejonowego w L. z siedzibą w Ś. Wydział VII Gospodarczy – Rejestru Zastawów z dnia 12 listopada 2014r. sygn. (...) Za (...) o wpisaniu do rejestru zastawów zastawy na towarach handlowych do wysokości 1 550 253,89 zł z zastrzeżeniem dotyczącym zbycia przedmiotu zastawu, wydanego w wykonaniu umowy z dnia 25 września 2014r. o ustanowienie zastawu rejestrowego na towarach znajdujących się w magazynie C. a P., w celu udaremnienia wykonania przedmiotowego orzeczenia, uszczuplił zaspokojenie F. sp. z o.o. z/s w J. ponad kwotę 48.724,37 zł poprzez usunięcie zajętych składników swojego majątku w postaci towarów handlowych zabezpieczonych w/w zastawem, w ten sposób, że umową przeniesienia własności przedsiębiorstwa z dnia 8 lipca 2015r. zawarta pomiędzy M. K. a E. sp. z o.o. z siedzibą w W., przeniósł na w/w spółkę własność przedsiębiorstwa prowadzonego pod firmą C., w skład którego wchodziły m. in.

towary handlowe, a następnie w okresie po 8 lipca 2015r. do 16 października 2015r. wywiózł z magazynu położonego w G. przy ul. L. przedmiotowe towary handlowe w nieustalone miejsce; czyn ten został zakwalifikowany z art. 300 § 2 k.k.

W niniejszym postępowaniu (wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 22 lipca 2019r. II K (...), zmieniony wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 19 marca 2020r., II Ka (...)) M. K. skazano natomiast m. in. za czyn polegający na tym, że w okresie od 8 lipca 2015r. do co najmniej 23 września 2015r. w G. w woj. (...), prowadząc działalność gospodarczą C. i z tytułu tej działalności będąc dłużnikiem wielu wierzycieli, w tym: S. sp. z o.o. w C., K. sp. z o.o. w W., P. w Ł., PPH M. w S., E. sp. z o.o. w S., L. sp. z o.o. w Ł., E. sp. z o.o. w W., E. sp. j. w W., T. sp. z o.o. w W., L. sp. z o.o. w B. i P. sp. z o.o. w M. udaremnił zaspokojenie ich należności przez to, że przeniósł na nową jednostkę gospodarczą o nazwie E. sp. z o.o., utworzoną w dniu 25 listopada 2014r. w oparciu o przepisy prawa, która do dnia 8 lipca 2015r. w rzeczywistości nie funkcjonowała gospodarczo, wszystkie składniki swego majątku w postaci przedsiębiorstwa C., a następnie sprzedał w/w spółkę w dniu 7 sierpnia 2015r. czyn ten został zakwalifikowany z art. 301 § 1 k.k., a za jego popełnienie M. K. wymierzono karę roku pozbawienia wolności.

Uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., odnoszące się do powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), dotyczy sytuacji, w której mimo ujemnej przesłanki procesowej, sąd wydał orzeczenie, chociaż zapadło już prawomocne orzeczenie dotyczące tej samej sprawy w innym postępowaniu. Taka sytuacja miała miejsce w przedmiotowej sprawie. Zagadnienie granic tożsamości czynu, nierozzerwalnie związane z powagą rzeczy osądzonej oraz wynikającym z niej zakazem *ne bis in idem* (zob. art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.), stanowi niewątpliwie jeden z bardziej spornych problemów, zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie. Do minimalnych kryteriów tożsamości czynu, pomagających w dokonaniu ustaleń co do tego samego zdarzenia w ujęciu historycznym, należą tożsamość sprawcy i pokrzywdzonego oraz tożsamość przedmiotu ochrony (por. np. K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2021, s. 38). Uzupełniając zbadać jeszcze należy zamiar sprawcy oraz czas popełnienia przestępstwa. Kryteria te, w łącznej konstelacji, przemawiają za stanowiskiem, że w niniejszej sprawie w tej

części zachodził stan rzeczy osądzonej. Stanowiska tego nie zmienia fakt, że uprzednio zachowanie M. K. zakwalifikowane zostało jako czyn z art. 300 § 2 k.k.

Bez wątplenia in casu osią zdarzenia była sprzedaż przez skazanego majątku C., w tym towarów handlowych, spółce E. sp. z o.o., na szkodę wierzycieli. W postępowaniu pierwotnym doszło do osądzenia fragmentarycznego tego zdarzenia, związanego z jednym wierzycielem (P. sp. o.o.), co jednak nie stanowi przesłanki, aby dopuszczalne tym samym stało się ponowne orzekanie w przedmiocie tego zdarzenia, niejako uzupełniające, bo w szerszym kontekście. Odpowiedzialność karna za ten czyn M. K. została wszakże już rozstrzygnięta. W tym właśnie, pierwszym, postępowaniu winno dojść do objęcia aktem oskarżenia pełnego zachowania skazanego, a więc także działania na szkodę wierzycieli w związku z wyprowadzeniem pozostałych składników majątkowych, na których nie był ustanowiony zastaw rejestrowy. W całokształcie sprawy należało uznać, że zachodziła tu tożsamość przedmiotowa, a tym samym stan rzeczy osądzonej, na co nota bene bezpośrednio wskazywało kilka komponentów zbieżnych w opisie strony przedmiotowej obu tych czynów. Z jednej strony było to użycie w opisie stwierdzenia: „przeniósł na spółkę E. sp. z o.o. własność przedsiębiorstwa prowadzonego pod formą C., w skład którego wchodziły m. in. towary handlowe” (Sąd Rejonowy w G. w wyroku z dnia 21 września 2017r. II K (...)), a z drugiej „udaremnił zaspokojenie przez to, że przeniósł na nową jednostkę gospodarczą o nazwie E. sp. z o.o. (...) wszystkie składniki swojego majątku w postaci przedsiębiorstwa C., a następnie sprzedał spółkę 7 sierpnia 2015r.” (Sąd Rejonowy w G. w wyroku z dnia 22 lipca 2019r. II K (...)).

Co istotne, w obu przypadkach przedmiot ochrony pozostawał ten sam. Był nim zasadniczo interes wierzycieli, który w sprawie egzystował ab initio. Jeśli chodzi o czyn z art. 300 § 2 k.k. to przedmiotem ochrony są wszakże roszczenia uprawnionych wierzycieli i ich zabezpieczenie przed nieuczciwymi zachowaniami dłużników, zmierzającymi do uniemożliwienia im zaspokojenia tych roszczeń. Jedynie ubocznym przedmiotem ochrony jest dobro wymiaru sprawiedliwości (zob. np. M. Kulik, Komentarz do art. 300 k.k. [w:] M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz, LEX/el. 2022, T. Oczkowski, Komentarz do art. 300 k.k. [w:] V. Konarska – Wrzosek, Kodeks karny. Komentarz, LEX/el. 2021). W przypadku

czynu z art. 300 § 1 k.k. przedmiotem ochrony jest gospodarczy interes wierzyciela, narażony w wyniku postępowania sprawcy tego przestępstwa. (zob. np. M. Bojarski, Komentarz do art. 300 k.k. [w:] M. Filar (red.), Kodeks karny. Komentarz, LEX/el. 2016)

Istota mechanizmu działania M. K. była jedna – sprowadzała się do nieuprawnionego transferu majątku z C. do E. sp. z o.o., z pokrzywdzeniem wszystkich wierzycieli. Przestępnemu zachowaniu towarzyszył bez wątpienia ten sam zamiar. In concreto było to działanie w celu udaremnienia wykonania orzeczenia powodujące uszczuplenie zaspokojenia poprzez usunięcie zajętych składników majątkowych (SR w G. 21.09.2017r., II K (...)) oraz udaremnienie zaspokojenia należności wierzycieli poprzez przeniesienie wszystkich składników swego majątku w postaci przedsiębiorstwa C., a następnie sprzedaż spółki (SR w G. 22 lipca 2019r. II K (...)) Nie sposób w realiach sprawy czynić dystynkcji między tymi zachowaniami. Zbieżny pozostawał wreszcie czas popełnienia przestępstwa: 8 lipca 2015, a następnie wywiezienie towarów handlowych w nieustalone miejsce w okresie po 8 lipca 2015r. do 16 października 2015r. (SR w G. 21.09.2017r., II K (...)) oraz 8 lipca 2015r. do co najmniej 23 września 2015r. (SR w G. 22 lipca 2019r. II K (...))

Bezwzględna przyczyna uchylenia orzeczenia, o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., zachodzi w sytuacji, gdy w innym lub kontynuowanym postępowaniu prawomocnym orzeczeniem rozstrzygnięta została kwestia odpowiedzialności karnej za ten sam czyn zarzucony oskarżonemu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2009 r., III KK 159/09; uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2002 r., I KZP 27/02, OSNKW 2002, z. 11-12, poz. 96). Okoliczności tej nie zmienia fakt, że w orzeczeniach tych przyjęto odmienne kwalifikacje prawne. Zastosowanie nieco odmiennych kwalifikacji prawnych nie stanowi bowiem powodu wykluczającego tożsamość czynu, skoro dotyczy on tej samej osoby i tego samego zdarzenia faktycznego (por. wyrok SN z dnia 20 grudnia 2018r., IV KK 684/18, LEX nr 2602680) Stwierdzony mankament dotyczył jednakże tylko jednego spośród czynów będących przedmiotem rozpoznania w niniejszym postępowaniu. Nie było żadnych podstaw do kwestionowania przyjętego przez sądy obu instancji rozstrzygnięć co do ciągu

przestępstw z art. 286 § 1 k.k. z zw. z art. 12 § 1 k.k. oraz art. 286 §1 k.k. W konsekwencji Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony kasacją wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 19 marca 2020r. II Ka (...) w pkt I.4 (dotyczącym orzeczenia kary łącznej) oraz w punkcie II – w części odnoszącej się do utrzymania w mocy wyroku Sądu Rejonowego w G. II K (...) w zakresie skazania M. K. za czyn z art. 301 § 1 k.k. i w tym fragmencie, na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. umorzył postępowanie karne, zaś na podstawie art. 634 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k. w zw. z art. 632 pkt 2 k.p.k. kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa. W pozostałym zakresie kasację uznano za oczywiście bezzasadną. Zasądzono nadto od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu adw. A. K. koszty reprezentacji skazanego w postępowaniu kasacyjnym w kwocie 1180,80 złotych w tym podatek od towarów i usług oraz, na podstawie art. 637a i 634 w zw. z art. 624 § 1 k.p.k., zwolniono skazanego z obowiązku uiszczenia kosztów postępowania kasacyjnego w części na niego przypadającej.